

Станислава Теофилова
**НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ СЛОВОРЕДА НА
НЯКОИ ПО-СЛАБО ПРЕДСТАВЕНИ
ВИДОВЕ ОБСТОЯТЕЛСТВЕНИ
ПОЯСНЕНИЯ В РАЗГОВОРНАТА РЕЧ**

Stanislava Teofilova

**OBSERVATIONS ON THE WORD ORDER OF
SOME LESS COMMON TYPES OF
ADVERBIAL MODIFIERS IN BULGARIAN
COLLOQUIAL SPEECH**

Abstract: The study focuses on word order particularities of adverbial modifiers of logical clarification, modal assessment, reason, purpose and requirement on two levels: from the perspective of the formal and of the information-loaded word order of Bulgarian colloquial speech. The linguistic data have been collected in an informal, everyday setting, where people with secondary or higher education were having a casual conversation with their friends and relatives.

Keywords: adverbial modifiers, Bulgarian colloquial speech, formal word order, information structure.

Основа на предложената работа са словоредните особености на обстоятелствените пояснения за логическо уточняване и модална преценка, за причина, за цел и за условие в рамките на простото изказване в българската разговорна реч, представени от гледна точка на постановките за граматичния словоред и за информационната структура на изказването. Изборът посочените видове обстоятелствени пояснения да бъдат обединени заедно е поради тяхната слаба представеност в статистическо отношение.

(При материал, събиран за целите на друго изследване и с обем 2540 прости съобщителни изказвания¹, примерите с някои от четирите вида визирани обстоятелства възлизат сумарно едва на 17,4%, или 442 синтактични единици. Конструкции с обстоятелствено пояснение за отстъпка не са намерени). Материалът е ексцерпиран от аудиозаписи (чрез т.нар. скрит микрофон) на речта на хора със средно / висше образование, които в неофициална обстановка общуват със своето семейство, приятели, съседи и т.н. Иначе казано, изказванията са извлечени от т.нар. неофициална разговорна реч. Останалите примери са взети от Архива по българска разговорна реч на Катедрата по български език при Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ и от платформата с корпуси разговорна реч BgSpeech (www.bgspeech.org). Авторовият материал е събран в съответствие с *Упътване за събиране на разговорна реч* на Р. Йосифова (вж. Йосифова 1985).

Изследването борави с постановките на теорията за *информационната структура* на изречението, чиито основни термини, възприети и тук, са *топик* (вече известната или не толкова важната информация) и *фокус* (новата или по-точно комуникативно ценната информация) (вж. Тишева 2005: 163 и Ницолова 2001: 76). Контекстът и интонацията са основно средство за адекватно разпознаване на топика и фокуса.

Предложеният текст анализира словоредните специфики на обстоятелственото пояснение според неговия вид. Избраният подход не е нов с оглед на това, че още Е. Георгиева (Георгиева 1974) обвързва вида на обстоятелственото пояснение с местоположението му спрямо глагола казуемо. Схващането ѝ се базира на постановката, че различните обстоятелства имат различна по интензитет зависимост от глагола.

В наши дни Е. Балабанова обобщава факторите, които управляват реализацията на адюнкти вътре в глаголната фраза:

¹ Посочените 2540 прости съобщителни изказвания представляват онези 100%, спрямо които ще бъдат представени процентните съотношения между обсъжданите четири вида обстоятелствени пояснения (за логическо уточняване и модална преценка, за причина, за цел и за условие).

това са 1) разпределението на информацията в изречението, което зависи от 2) семантичната характеристика на адюнктите (по Балабанова 2006а: 17). Освен това авторката различава изреченски и фразови адюнкти². Изреченските са свързани семантично с цялото изречение, напр. адюнктите за време, за място, за условие, за причина и за цел; фразови са адюнктите за начин, за количество и степен и адюнктите за вторична предикация, чиято семантика се отнася до определен елемент на глаголната фраза и поради това налага словоредната им реализация да е в контактна пост- или препозиция спрямо него.

Наблюдения върху разглежданата от Е. Балабанова проблематика могат да бъдат открити и в по-ранните ѝ разработки (вж. Балабанова 2003а; 2003б; 2005; 2006б).

В последно време се появяват отделни статии (Теофилова 2016; Теофилова 2017), които обсъждат разположението на обстоятелствените пояснения само в разговорната реч.

Най-актуалното изследване, чийто обект на внимание са словоредните модели с участие на адюнкти³, е монографията на Е. Балабанова (Балабанова 2020), в която езиковедката разглежда всички възможни позиции, при които в българското просто изречение (в състава на сложното) се разполагат адюнкти.

В предложения текст словоредните реализации на различните обстоятелствени пояснения са групирани според критерия *място спрямо сказуемото*. Вътрешноизреченското свързване на коментиранията обстоятелства с глагола сказуемо е основно положение. Отдавна обаче е установено, че някои обстоятелства се отнасят към друга признакова дума⁴, напр. причастие, деепричас-

² Изследователката уточнява, че разграничение съществува в литературата, но за българския език е направено от нея.

³ С термина „адюнкт“ Е. Балабанова обозначава понятието „обстоятелствено пояснение“.

⁴ Позицията на Л. Андрейчин е, че „Причастията и деепричастията, както и отглаголните съществителни (и отвлечените съществителни, сродни по корен с някои глаголи), запазват способността да се свързват със същите обстоятелствени пояснения, както и съответните

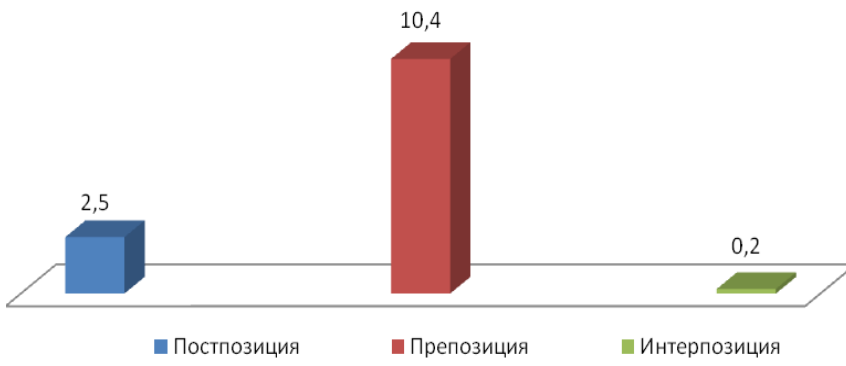
тие и др. Такова е положението в примери като: *Остави колелото подпряно за удобство*; *Обикаляйки от нерви/ ме нерви и мен*; *Тоз' тапет вече е неизползваем/ напръскан с боя от калпазанлък*. За тези обстоятелства, естествено, е важно, на първо място, положението им спрямо опорния им елемент. В контекста на целия изказ обаче важи положението на въпросната комплексна група спрямо сказуемото, респ. къде спрямо сказуемото стои самата пояснявана дума. Следователно във всички случаи позицията спрямо сказуемото се оказва универсален релевантен белег.

И така, в изказванията, съдържащи обстоятелство за логическо уточняване и модална преценка, за причина, за цел или за условие, са реализирани 3 възможни позиции на обстоятелственото пояснение: 1) обстоятелствено пояснение в *постпозиция* спрямо сказуемото; 2) обстоятелствено пояснение в *препозиция* спрямо сказуемото и 3) обстоятелствено пояснение в *интерпозиция* спрямо частите на сказуемото.

глаголи (...) Прилагателните имена и наречията също така могат да бъдат пояснявани от някои обстоятелствени думи, главно за количество и степен, напр. *много добър, твърде голям...*“ (Андрейчин 1978: 369). Според К. Попов „Обстоятелственото пояснение за време може да стои и след прилагателни и причастия или да има фразеологически характер...“ (Попов 1998: 219), аналогични са наблюденията му и за обстоятелството за място (вж. цит. съч.: 219), за причина (вж. цит. съч.: 221), за цел (вж. цит. съч.: 222). И. Недев е най-конкретен със следната недвусмислена дефиниция за синтактичната природа на обстоятелственото пояснение: „Второстепенна част на изречението, която характеризира действие (респ. състояние), признак или обстоятелство, означени със сказуемото или с друга част на изречението, откъм място, време, начин, количество и степен, причина и др., се нарича обстоятелствено пояснение“ (Недев 1992: 114). И още: „Обстоятелственото пояснение най-често се отнася до сказуемото на изречението (...) Но то може синтактично да се свързва и с други части на изречението, напр. а) със сказуемно име (...) б) със съгласувано определение (...); в) със сказуемно определение (...); г) с друго обстоятелствено пояснение (...)“ (цит. съч.: 114). Предложеният текст споделя позицията на цитираните автори.

1. Словоред на обстоятелственото пояснение за логическо уточняване и модална преценка

При този вид обстоятелствено пояснение (срещано в 13,1% от примерите) най-добре присъства препозицията на обстоятелството спрямо основния елемент, следвана от постпозицията и интерпозицията (вж. *Диаграма 1.*).

Диаграма 1.

1.1. Обстоятелствено пояснение за логическо уточняване и модална преценка в *постпозиция* спрямо сказуемото

Постпозицията на този вид обстоятелствено пояснение със своите 2,5% е на второ място по степен на разпространеност, като контактната ѝ разновидност е три пъти по-често срещана от дистантната (1,9% : 0,6%).

1.1.1. Контактна постпозиция

$$P + (...) + P + D_l^5$$

⁵ В работата се използват следните знаци за обозначаване на частите на изказването:

P – сказуемо;

D – обстоятелствено пояснение (*D_y*, *D_ц*, *D_{np}*, *D_л* – за условие, за цел, за причина; за логическо уточняване и модална преценка);

/ – означава всяка пауза вътре в самото изказване (необходима или ненужна);

// – отбелязва абсолютния край на изказването;

*Ще ги отвори сигурно*⁶ (F)//

(...) + P + D_л + (...)

То и вий (F) имате вероятно три-четири български програми//

1.1.2. Дистантна постпозиция

(...) + P + (...) + D_л

Туниката ще си ходи с тоя клин *сякаш* (F)//

P + (...) + D_л

Да не се цапат коридорите *сигурно* (F)//

1.2. Обстоятелствено пояснение за логическо уточняване и модална преценка в препозиция спрямо сказуемото

Това е най-добре представената словоредна разновидност на този тип обстоятелствено пояснение (открита е в 10,4% от примерите). Нейните две възможни прояви (контактна и дистантна препозиция) са със сравнително равностойно присъствие (съотношението е 5,6%: 4,8%).

(...) – в кръгли скоби са поставени факултативните употреби на синтактичните компоненти;

[] – в квадратни скоби са изказванията, част от контекста;

(F) и (T) – маркират фокуса и топка на изказването.

Изреченските части, чийто словоред се разглежда, са болдирани, а поясняваните думи (където ги има) са подчертани.

⁶ По традиция уточняващите наречия *сигурно*, *сякаш*, *явно* се определят като вметнати части, които „изразяват отношението на автора към фактите, за които става дума“ и се схващат „като странични за съдържанието на изказването“ (Недев 1992: 188, по въпроса вж. и Пашов 2013: 318; Пенчев 1966: 62), поради което е добре да се уговори, че в това изследване въпросните видове обстоятелства ще се разглеждат като второстепенни изреченски части (обстоятелствени пояснения за логическо уточняване и модална преценка). За мястото в изречението на *сякаш*, *сигурно* и под. (макар и разглеждани като вметнати части) бегло споменава и И. Недев, като изтъква причината за появата им в началото или в края на изказването (1992: 190).

1.2.1. Контактна препозиция

По отношение на информационната структура обстоятелственото пояснение е част от фокусиран комплекс със сказуемото:

$D_n + P + (...)$

Явно имат работа (F)//

Сигурно няма друго (F)//

Сигурно се е притеснила (F) жената//

$(...) + D_n + P + (...)$

[А – Той не е хубав?

Б – 'Ма хич!]

А – Нашият **направо** е идеален (F)//

Учителката **направо** се смая (F)//

$(...) + D_n + P... + (...) + ... P$

'Ми те **наистина** са го изпили (F)//

$(...) + D_n + (...) + P... + (...) + ...P$

Теб **сигурно** шефа не ти дава (F)// (отпуск)

1.2.2. Дистантна препозиция

За нея е в сила вече казаното за контактната препозиция. Подлог (или подложна фраза) и допълнение (често – удвоено) са елементите, раздалечаващи обстоятелство и сказуемо:

$(...) + D_n + (...) + (...) + P$

Него **сигурно** туй (F) го притеснява//

Да/ е/ то ний **може би** двата оставихме (F)//

Мънникото **сякаш** ми липсва (F)//

$D_n + (...) + (...) + P$

По принцип жена (F) я пей// (песента)

И **всъщност** първата копка е направена (F)//

$D_n + (...) + (...) + P + (...)$

Поначало и мен ме беше страх от газовия котлон (F)//

Таман му ходи на сините дънки (F)//

1.3. Обстоятелствено пояснение за логическо уточняване и модална преценка в *интерпозиция* спрямо сказуемото

Въпреки единичните примери (0,2%) може да се предположи, че типичният случай на интерпозитивно обстоятелство от този вид е свързан с принадлежността му към фокуса:

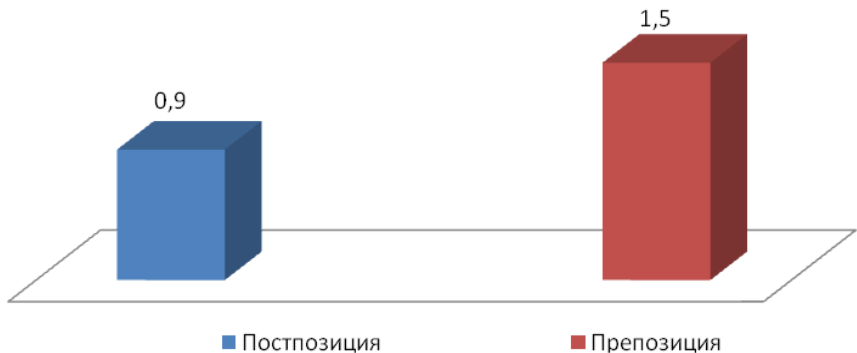
$$P + D_n + P + (...)$$

М-м-м/ не е точно такъв (F) вкусът//

Може да се обобщи, че разглеждането на словоредата на обстоятелството за логическо уточняване и модална преценка доказва процентното превъзходство на препозицията спрямо постпозицията (в отношение 5:1), а контактната препозиция най-често маркира фокуса на изказването.

2. Словоред на обстоятелственото пояснение за причина

Това е един от видовете с честотно слаба представеност (2,4%). Тук препозицията на обстоятелството е по-честа спрямо постпозицията (вж. *Диаграма 2.*).

Диаграма 2.

2.1. Обстоятелствено пояснение за причина в *постпозиция* спрямо сказуемото

Всички налични примери показват контактна постпозиция (0,9%). Обстоятелството за причина се причислява към фокуса

на изказването като част от фокусираното съчетание казуемо – обстоятелствено пояснение:

$(...) + P + D_{np}$
Но моето краче беше посиняло от студ//
Аз бях се изплезила от жега//

$(...) + P... + (...) + ...P + D_{np}$
Ний не можем да ги извадим от кълнове// (картофите)

$(...) + (...) + P + D_{np} + (...)$
Значи Ирина ужасен диалект/ акцент е придобила от лечението в София//

2.2. Обстоятелствено пояснение за причина в препозиция спрямо казуемото

Препозицията спрямо казуемото е регистрирана в 1,5% от построенията. В *контактна препозиция* (1,3%) обстоятелственото пояснение може да бъде част и от топика, и от фокуса на изказването. Принадлежността към топика често е зададена от семантиката на обстоятелственото пояснение (напр. *затова* съдържа в себе си значението „обобщеност на нещо, казано по-рано“). Примери:

$D_{np} + P$
За държавен изпит се черпи (F)//

$(...) + D_{np} + P + (...)$
Тя затуй не се качва с непознати хора (F)//
Аз затова си изяждам всичко (F)//
Аз от любопитство ще си бодна едно (F)//

В случаите на *дистантна препозиция* (0,2%) най-често допълнението е синтактичната единица, която „раздалечава“ обстоятелственото пояснение за причина от казуемото, тип

$(...) + D_{np} + (...) + P$
Тя затова (F) му е писала (T)// (шестица)

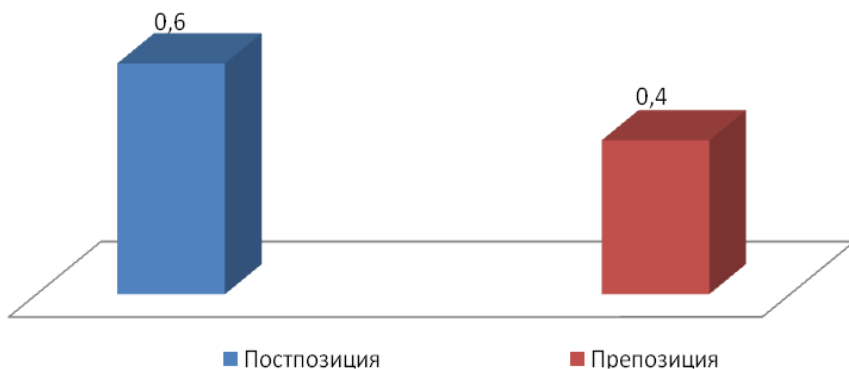
(...) + D_{np} + (...) + P + (...) + P
Аз затуй (T) нищо (F) не им пера//

2.3. Примерите за обстоятелствено пояснение за причина в интерпозиция спрямо сказуемото (тип *Девето може от преумора да е сбъркало*) нямат статистическа представителност.

Казано накратко, с оглед на сравнително слабата представеност на обстоятелствата за причина, предпочитана от тях е препозицията спрямо сказуемото (и то контактната), като това разположение най-често е обвързано с фокуса на изказването.

3. Словоред на обстоятелственото пояснение за цел

Този вид обстоятелствено пояснение е регистрирано в 1% от изказванията. Тук основните словоредни прояви, постпозицията и препозицията, се срещат в процентно съотношение 0,6% : 0,4% (вж. *Диаграма 3.*).

Диаграма 3.

3.1. Обстоятелствено пояснение за цел в *постпозиция* спрямо сказуемото

Постпозицията на обстоятелството за цел спрямо сказуемото е характерна за 0,6% от примерите. Контактната постпозиция е по-употребяваният словореден избор спрямо дистантната (0,4% : 0,2%). Сред откритите конструкции с обстоятелство в *контактна постпозиция* са следните:

$(...) + P + (...) + P + D_{\text{ц}}$
Туй ще го използвам за някои куплетчета (F)//

$(...) + P + D_{\text{ц}} + (...)$
Звънецът почна да бие за влизане в час (F)//

Дистантната постпозиция е добре онагледена от примера долу:

$(...) + (...) + P + (...) + D_{\text{ц}}$
И те ти трябват двацет лева за таксата (F)//

3.2. обстоятелствено пояснение за цел в препозиция спрямо сказуемото

Препозицията е типична за 0,4% от примерите. *Контактната препозиция* е доминираща, вж. модела:

$(...) + D_{\text{ц}} + P$
Обаче за сервиране е идеално (F)//
Къпоолуто за директна консумация (F) е направено//

Дистантната препозиция (тип *За възстановяване след грип е чуден тоя мед*) е представена под статистическия минимум.

3.3. обстоятелствено пояснение за цел в интерпозиция спрямо сказуемото

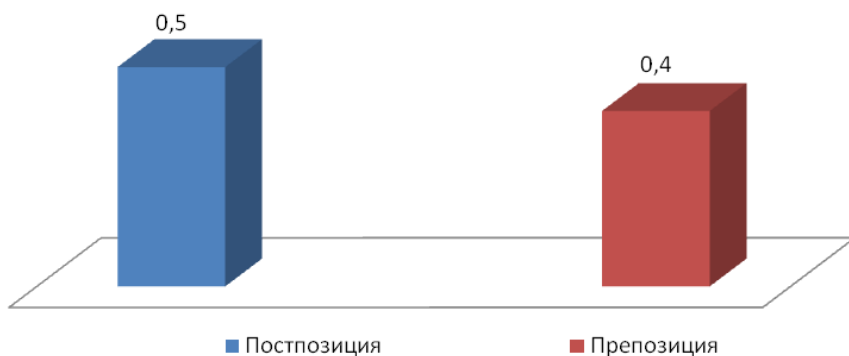
Изключително слаба представеност; примерите са от вида *Трябва за спомен да им оставя нещо*.

Като общ извод при обстоятелството за цел може да се изтъкне лекият превес на постпозицията спрямо разположението пред сказуемото (най-често обстоятелственото пояснение в постпозиция е и фокус на изказването). Разбира се, при целенасочено търсене на примери с този вид второстепенна част съотношението може да се промени, като задълбочи процентната дистанция между пост- и препозицията, или обратно – да „обърне резултата“ в полза на препозицията, която е възприемана от човешкото ухо като по-разговорната употреба.

⁷ Смисълът на конструкцията е, че парите са, за да се плати таксата.

4. Словоред на обстоятелственото пояснение за условие

Този вид обстоятелство участва в 0,9% от конструкциите. Конкретните елементи, проявени като такива обстоятелства, са *в такъв случай, при това положение, иначе, тогаз* и др., които се употребяват със значения от типа „при това условие / при друго условие / в такъв случай“, добре осъзнавани в ситуацията на общуването. Статистическото присъствие на постпозицията и препозицията е до голяма степен равностойно (0,5% : 0,4%) (вж. *Диаграма 4.*).

Диаграма 4.

4.1. Обстоятелствено пояснение за условие в *постпозиция* спрямо сказуемото

Обстоятелството е част от топика и това става ясно от неговата семантика. Контактната постпозиция е предпочитана в 0,4% от примерите спрямо 0,1% за дистантната. *Контактното разположение* на обстоятелството е онагледено чрез схемите по-долу:

$(...) + P + D_y$

Аз ще наляя (F) тогаз (T)//

$P... + (...) + ...P + D_y$

А нямаше да ги взема (F) иначе (T)//

Дистантното разположение тук е благодарение на допълнение в непосредствена близост след сказуемото:

$(...) + P... + (...) + ...P + (...) + D_y$

А/ ами аз щях да си ги прибера и двете (F) в такъв случай (T)//

4.2. Обстоятелствено пояснение за условие в препозиция спрямо сказуемото

Типична е *контактната препозиция*:

$(...) + D_y + P + (...)$

Аз иначе (T) щях да направя една страхотна гозба (F)//

$D_y + P$

При това положение (T) няма да стане (F)//

В събрания корпус са открити твърде малко примери за *дистантна препозиция*, но както може да се очаква, най-често подлог и/или допълнение разделят обстоятелството от предиката, вж. *Тогав*⁸ (T) аз няма да дойда; *Иначе* (T) аз на него не му се сърдя (F).

4.3. Обстоятелствено пояснение за условие в интерпозиция спрямо сказуемото

Интерпозиция не е фиксирана в материала, но е възможна, вж. конструирания пример *Може при това положение* (T) да се е засегнала (F) *нещо*.

Вместо обобщение трябва да се изтъкне лекият превес на постпозицията при обстоятелството за условие: в сравнение с разполагането пред сказуемото, тя е носител на определено разговорен оттенък. И двете регистрирани разположения (пред и след сказуемото) е възможно да бъдат обвързани и с топика, и с фокуса на изказването (ниската фреквентност на този тип обстоятелство не позволява към момента да бъдат формулирани по-категорични изводи).

⁸ За да не се асоциира с обстоятелствените пояснения за време, трябва да се уточни, че *тогава* е използвано в смисъл „при това положение, щом е така“.

След направения преглед на словоредните особености на обстоятелствата за логическо уточняване и модална преценка, за причина, за цел и за условие може да се обобщи, че като цяло в разговорната реч се следват схемите, регистрирани в книжовния език. Въпреки това, като позиция, характерна за непосредственото общуване, се възприема разположението на обстоятелствата между частите на сказуемото.

БИБЛИОГРАФИЯ

Андрейчин 1978: Андрейчин, Л. *Основна българска граматика*. София: Наука и изкуство, (I изд. 1944). // **Андрейчин 1982:** Andreychin, L. *Osnovna balgarska gramatika*. Sofia: Nauka i izkustvo, (I izd. 1944).

Балабанова 2003а: Балабанова, Е. Разкъсани конституенти и словоред в Опорната фразова граматика. – В: *Славистиката в началото на XXI век – традиции и очаквания*. София: Сема-ПШ, 124–129. // **Balabanova 2003a:** Balabanova, E. Razkasani konstituenti i slovored v Opornata frazova gramatika. – In: *Slavistikata v nachaloto na XXI vek – traditsii i ochakvaniya*. Sofia: Sema RSh, 124–129.

Балабанова 2003б: Балабанова, Е. Типология на комплементите в глаголната фраза в ОФГ. – В: *Български език*, кн. 4, 33–40. // **Balabanova 2003b:** Balabanova, E. Tipologiya na komplementite v glagolnata fraza v OFG. – In: *Balgarski ezik*, кн. 4, 33–40.

Балабанова 2005: Balabanova, E. A constraint-based approach to the VP complements. – In: *Proceedings of the 2nd Athens Postgraduate Conference in Linguistics. Department of Philology, Univeristy of Athens*, 52–58.

Балабанова 2006а: Балабанова, Е. *Дистантно разположени конституенти в българския език*. (Автораферат на дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“). София // **Balabanova 2006a:** Balabanova, E. *Distantno razpolozheni konstituenti v balgarskiya ezik*. (Avtoreferat na disertatsiya za prisazhdane na obrazovatelnata i nauchna stepen „doktor“). Sofia.

Балабанова 2006б: Balabanova, E. Discontinuous VP in Bulgarian (An HPSG account). – In: *Proceedings of the 5th International Conference Formal Approaches to South Slavic and Balkan Languages (FASSBL)*, Sofia, 175–179.

Балабанова 2020: Балабанова, Ел. *Словоредни модели с адюнкти в българския език*. София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“. <<https://www.unibit.bg/files/opismeneh-digital/Slovoled-ni%20modeli.pdf>> // **Balabanova 2020:** Balabanova, E. *Slovoledni modeli s adjunkti v balgarskiya ezik*. Sofia: Akademichno izdatelstvo „Za bukвите – O pismenehъ“. <<https://www.unibit.bg/files/opismeneh-digital/Slovoled-ni%20modeli.pdf>>

Георгиева 1974: Георгиева, Е. *Словоред на простото изречение в българския книжовен език*. София: БАН. // **Georgieva 1974:** Georgieva, E. *Slovoled na postoto izrechenie v balgarskiya knizhoven ezik*. Sofia: BAN.

Йосифова 1985: Йосифова, Р. *Упътване за събиране на материал от книжовно-разговорната реч*. В. Търново: Университетска печатница при ВТУ „Кирил и Методий“. // **Yosifova 1985:** Yosifova, R. *Upatvane za sabirane na material ot knizhovno-razgovornata rech*. V. Tarnovo: Universitetska pechatnitsa pri VTU „Kiril i Metodiy“.

Недев 1992: Недев, И. *Синтаксис на съвременния български книжовен език*. София. // **Nedev 1992:** Nedev, I. *Sintaksis na savremenniya balgarski knizhoven ezik*. Sofia.

Ницолова 2001: Ницолова, Р. За контрастния фокус с частици в българския език. – В: *Съвременни синтактични теории*. Помагало по синтаксис. Съст. Св. Коева и др. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 76–85. // **Nitsholova 2001:** Nitsholova, R. *Za kontrastniya focus s chastitshi v balgarskiya ezik*. – V: *Savremenni sintaktichni teorii*. Pomagalo po sintaksis. Sv. Koeva i dr. (sust.). Plovdiv: Plovdivsko universitetsko izdatelstvo, 76–85.

Пашов 2013: Пашов, П. *Българска граматика*. Пловдив: Хермес. 2013. // **Pashov 2013:** Pashov, P. *Balgarska gramatika*. Plovdiv: Hermes.

Пенчев 1966: Пенчев, Й. *Въвеждащи и вметнати думи и изрази в съвременния български книжовен език*. София: БАН. // **Penchev 1966:** Penchev, Y. *Vavezhdashti i vmetnati dumi i izrazi v savremenniya balgarski knizhoven ezik*. Sofia: BAN.

Попов 1998: Попов, К. *Синтаксис на българския книжовен език*. В. Търново: Абагар (I изд. 1962). // **Popov 1998:** Popov K. *Sintaksis na balgarskiya knizhoven ezik*. V. Tarnovo: Abagar.

Теофилова 2016: Теофилова, С. Словоредна комбинаторика: „танцът“ на обстоятелствените пояснения в простото съобщително изказване (върху материал от разговорна реч). – В: *Паусиеви четения*. Научни трудове, том 54, кн. 1, сб. А, Филология, с. 551–567, <<https://lib.uni->

plovdiv.net/bitstream/handle/123456789/142/NTF_2016_54_1_A_551_567.pdf?sequence=1&isAllowed=y> // **Teofilova 2016:** Teofilova, S. Slovoledna kombinatorika: „tantsat“ na obstoyatelstvenite poyasneniya v prostoto sa-obshhtitelno izkazvane (varhu material ot razgovorna rech). – In: *Paisievi cheteniya*. Nauchni trudove, tom 54, kn. 1, sb. A, Folologiya, s= 551–567, <https://lib.uni-plovdiv.net/bitstream/handle/123456789/142/NTF_2016_54_1_A_551_567.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Teofilova 2017: Теофилова, С. Словоред на обстоятелствените пояснения за време и за място и посока в разговорната реч. – В: *Филологически форум*, год. III, бр. 1 (5). София: Издание на Факултета по славянски филологии към СУ „Св. Климент Охридски“, с. 102–115. <[https://philol-forum.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2017/08/10.2_Teofilova_2017_5_102–116.pdf](https://philol-forum.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2017/08/10.2_Teofilova_2017_5_102-116.pdf)> // **Teofilova 2017:** Teofilova, S. Slovoledna na obstoyatelstvenite poyasneniya za vreme i za myasto i posoka v razgovornata rech. – In: *Filologicheski forum*, god. III, br. 1 (5). Sofia: Izdanie na Fakulteta po slavyanski filologii kam SU „Sv. Kliment Ohridski“, s. 102–115. <[https://philol-forum.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2017/08/10.2_Teofilova_2017_5_102–116.pdf](https://philol-forum.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2017/08/10.2_Teofilova_2017_5_102-116.pdf)>.

Тишева 2005: Тишева, Й. За системата на общите въпроси в съвременния български език. – В: *Аргументна структура*. Проблеми на простото и сложното изречение. Р. Влахова и др. (ред.). София: СемаРШ, 160–182. // **Tisheva 2005:** Tisheva, Y. Za sistemata na obshhtite vaprosi v savremenniya balgarski ezik. – In: *Argumentna struktura*. Problemi na prostoto i slozhoto izrechenie. R Vlahova i dr. (red.). Sofia: SemaRSh, 160–182.